

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการประเมินโครงการหมอดินอาสา กรมพัฒนาที่ดิน ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญ (Key Person) ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมอดินอาสาของกรมพัฒนาที่ดิน ได้แก่ ผู้บริหารโครงการเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมอดินอาสา หมอดินอาสาที่เป็นเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี 2548 หมอดินอาสาที่เป็นเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติและหมอดินอาสาดีเด่นกรมพัฒนาที่ดิน ประจำปี 2549 ซึ่งข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จะสามารถนำมาเป็นข้อมูลอ้างอิงได้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการสำนักนิเทศเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี	1 คน
2. ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 9	1 คน
3. หัวหน้ากลุ่มพัฒนาหมอดินอาสา	1 คน
4. หัวหน้าสถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี	1 คน
5. หัวหน้ากลุ่มโครงการพิเศษ	1 คน
6. หัวหน้าหน่วยพัฒนาที่ดิน สถานีพัฒนาที่ดินระยอง	1 คน

1.2 หมอดินอาสา โดยการสัมภาษณ์ หมอดินอาสาดีเด่นที่เป็นเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ คนแรกของ กรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 จำนวน 1 คน สัมภาษณ์หมอดินอาสาดีเด่นของกรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 จำนวน 18 คน และหมอดินอาสาที่เป็นเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ของจังหวัดระยอง ของกรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ 2549 ซึ่งหมอดินอาสาดีเด่นนี้ เป็นตัวแทนของหมอดินอาสาทั่วประเทศ ที่มีผลงานด้านการพัฒนาที่ดินและพัฒนาอาชีพการเกษตร โดยผ่านการคัดเลือกจากหมอดินอาสาทั้งหมด 65,000 คน ที่เป็นที่ยอมรับของกรมพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสาทั่วประเทศ รวมจำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จำนวน 2 ชุด คือ แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารโครงการและสัมภาษณ์หมอดินอาสา ประเด็นคำถาม มีดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการ ใช้คำถามปลายเปิด สอบถาม ความเป็นมา วิวัฒนาการของโครงการ รูปแบบการดำเนินงาน ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการ งบประมาณและการสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง เป้าหมายของโครงการ ทิศทางของโครงการ ในอนาคต ฯลฯ

2.2 แบบสัมภาษณ์หมอดินอาสาดีเด่น ใช้คำถามปลายเปิด สอบถามความคิดเห็น ประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นหมอดินอาสา หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การยอมรับในรูปแบบการบริหารงานของกรมพัฒนาที่ดิน ความพึงพอใจและความภูมิใจที่ได้เป็นหมอดินอาสา ฯลฯ

2.3 แบบบันทึก ได้แก่ สมุด เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เพื่อประโยชน์ในการ และป้องกันการลืมข้อมูล และการรวบรวมข้อมูลทุกข้อมู จากเอกสารต่าง เช่น โครงการหมอดินอาสา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 – 10 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2526 คู่มือการจัดตั้งหมอดินอาสา คำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัโครงการหมอดินอาสา รายงานประจำปี แบบประเมินผลโครงการหมอดินอาสา คู่มือปฏิบัติงานหมอดินอาสา คู่มือปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัโครงการหมอดินอาสา

3. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีสัมภาษณ์และเจาะลึก (In-depth Interview) การสร้างเครื่องมือวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาขอบข่ายเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าเอกสาร ต่างๆ

3.2 ดำเนินการสร้างประเด็นคำถามของแบบสัมภาษณ์แบบกว้างๆ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับโครงการ การดำเนินโครงการ ผลการปฏิบัติ ฯลฯ

3.3 เมื่อสร้างประเด็นคำถามของแบบสัมภาษณ์ ได้นำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้สมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

3.4 นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าว ให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านเนื้อหาและแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบและนำคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

(Content Validity) และความเที่ยงตรงเฉพาะหน้า(Face Validity) แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Discussion) เพื่อให้ผู้ตอบหรือผู้ถูกสัมภาษณ์ได้พูดคุยและตอบคำถามพร้อมทั้งแสดงเหตุผลและความคิดเห็น ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้จะมีด้วยกัน 2 ชุดคือ ชุดที่หนึ่งใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมอดินอาสา จำนวน 6 คน ชุดที่สองใช้สัมภาษณ์หมอดินอาสา จำนวน 21 คน

3.5 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ ทั้งผู้บริหารและหมอดินอาสาดีเด่น

3.6 รวบรวมผลการวิเคราะห์จากเอกสารและผลการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ข้อมูลเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จะใช้เอกสารวิเคราะห์ ประกอบกับแบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการศึกษาวิจัยหาข้อเท็จจริงและให้การวิจัยเป็นไปอย่างถูกต้องและสามารถอ้างอิงได้ ดังนั้นผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร โดยทำการค้นคว้าข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมอดินอาสา ตั้งแต่ก่อนเริ่มก่อตั้งโครงการหมอดินอาสา สาเหตุที่ทำให้โครงการหมอดินอาสาเกิดขึ้น รวมทั้งรูปแบบการบริหารจัดการในช่วงแรกของโครงการ ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการหมอดินอาสา การประเมินผลโครงการหมอดินอาสา ช่วงขยายผลโครงการหมอดินอาสาจนถึงปัจจุบัน มาทำการวิเคราะห์ เรียบเรียงลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจะขอสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมอดินอาสา และหมอดินอาสาดีเด่นของกรมพัฒนาที่ดิน โดยข้อมูลการสัมภาษณ์ส่วนหนึ่งได้มาจากเอกสารที่ได้ทำการค้นคว้าในตอนแรก เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการสัมภาษณ์ ในส่วนที่ผ่านมา รูปแบบการบริหาร รวมถึงทิศทางของโครงการในอนาคต โดยลำดับตามหัวข้อที่กำหนด ประกอบกับการสังเกต พร้อมทั้งบันทึกเสียงและจดบันทึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวบรวมจากเอกสารและผลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์กลุ่มคำหรือประโยคจากนั้น นำกลุ่มคำหรือประโยคที่ได้มาจัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Coding) และเขียนรายงานเบื้องต้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์